

КРАСНОПОЛЬСЬКА ТЕТЯНА МИКОЛАЇВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри політичних теорій, кандидат політичних наук, доцент*

МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМ ЯК ФАКТОР ДЕМОКРАТИЧНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

В сучасному глобалізованому суспільстві існує потреба постійної інтеграції. Прагнення України інтегруватися до світового співтовариства призводить до необхідності формування мультикультурного суспільства та розвитку політики мультикультуралізму.

Мультикультурне суспільство передбачає рівні права для всіх громадян для розвитку своєї культури, мови, традицій, етнічних та релігійних цінностей. Більше того, в такому суспільстві подібні цінності підтримуються не тільки політичною елітою, а й пересічними громадянами.

Мультикультуралізм являє собою політику, що передбачає культурний плюралізм та сприяє його розвитку. Теоретичною основою мультикультуралізму став лібералізм з його цінностями свободи, рівності та братерства. Проте, якщо другий передбачає захист індивідів, то перший – етнічних та культурних груп, а отже сприяє подоланню не тільки соціальної несправедливості, а й расизму та інших проявів нетерпимості на ґрунті етнокультурної ідентичності.

Таким чином, мультикультуралізм покликаний організувати демократичне співіснування людей в умовах культурної неоднорідності. Він розглядається як природний стан суспільства, універсальна тенденція до виховання толерантності в суспільстві, верховенства загальнолюдських цінностей над національними.

Ефективність утвореного завдяки політиці мультикультуралізму мультикультурного суспільства є результатом злагодженої співпраці держави та громадянського суспільства, це керований процес. Однак мультикультурне суспільство вразливе, важко кероване, непередбачуване, і з цим треба рахуватися [2].

Дослідники при аналізі сутності такого суспільства стикаються з дилемою: що слід розуміти під мультикультурним суспільством. Це суспільство, в якому співіснує багато різних культур; або це суспільство, в якому кожна людина «мультикультур», тобто відноситься до безлічі культур і має можливість постійно переходити з однієї культури в іншу. Від відповіді на це питання залежить власне політика мультикультуралізму, версія мультикультуралізму в тому чи іншому суспільстві: захист культурних бар'єрів, або боротьба з ними [4, с. 109].

Перший варіант представлений радикальним, або мозаїчним, мультикультуралізмом, за якого в рамках одного політичного утворення наявні чітко диференційовані спільноти, які зберігали свою ідентичність і кордони, подібно елементів, що складають мозаїку.

Другий варіант передбачає модель інтеграції або асиміляції. Під асиміляційною моделлю, яку можна назвати моделлю «плавильного котла», розуміють інтеграцію, націлену на злиття культури, самобутності іммігрантів з домінуючою культурою [3, с. 69]. За такої моделі передбачається поглинання культурних меншин і новоприбулих домінуючою культурою.

При розумінні феномена мультикультуралізму як політики інтеграції він є протилежністю моделі асиміляції. У даній моделі саме іммігранти повинні докласти максимум зусиль і стати частиною приймаючого суспільства. Її використовували США, Канада та Австралія.

Мультикультурна модель інтеграції, в свою чергу, має на увазі створення умов приймаючим суспільством для інтеграції іммігрантів. Вона передбачає легітимізацію різних форм інакшості, а також право на публічну її презентацію і збереження своєї культурної специфіки. На думку В. А. Мамонової, мультикультуралізм – це «інтеграція без асиміляції», де основний акцент ставиться на зусиллях держави [3, с. 70].

Становленню інтеграційної моделі мультикультуралізму сприяє створення громадянської ідентичності як загальнонаціональної паралельно з визнанням культурного розмаїття. На це вказує український вчений М. Козловець: «Сьогодні відбувається перехід від соціально-психологічного до комунікативно-дискурсивного розуміння ідентичності, згідно з яким взаємодія з «іншим» є невід'ємною складовою процесу формування ідентичності» [1, с. 37]. Таке суспільство є відкритим та толерантним до рис інших етносів та громадян, що дотримуються інших звичаїв, традицій, культури. Цементуючим, об'єднуючим фактором можуть стати спільні економічні цілі, демократичні та універсальні гуманістичні цінності, а також становлення розвинутого громадянського суспільства.

Таким чином, мультикультуралізм як політику можна розглядати в широкому сенсі – як загальну політику, політичну програму по гармонізації відносин між державою і різними меншинами; у вузькому сенсі – як політику інтеграції іммігрантів.

Мультикультуралізм як ідеологія являє собою світоглядну позицію, яка ґрунтується на толерантному відношенні до культурної та будь-якої іншої відмінності. Серед основних принципів подібної ідеології, крім права на культурну відмінність, можна виділити принцип культурної рівноцінності та взаємної толерантності. На наш погляд, саме толерантність лежить в основі мультикультуралізму. Іншим важливим аспектом мультикультуралізму є те, що самоідентифікація в рамках певної етнічної культури не повинна порушувати права інших етносів і закони держави в цілому.

Успішна мультикультурна модель інтеграції не матиме успіху до тих пір, поки самі «інші» не захочуть інтегруватися, не висловлять лояльності до національно-державної цілісності приймаючої країни. Таким чином, мультикультурна модель інтеграції можлива за умови обопільної лояльності (толерантності) обох сторін даного складного процесу.

Сучасні тенденції глобалізації та уніфікації світового простору, в тому числі культурного, інформаційного, духовного, різке зростання міграційних потоків в світі спричиняє посилення культурно-етнічної взаємодії як ззовні, так і всередині країни. В таких умовах гармонійне співіснування культурного різноманіття та формування міжкультурного діалогу потребують вдосконалення та трансформації на засадах демократизму, толерантності, плюралізму державної політики та публічного управління в нашій країні. Такі зміни може забезпечити політика мультикультуралізму, яка з одного боку, створить фундамент для включення українського суспільства у сучасні світові процеси, а з іншого – забезпечить збереження національної самобутності, ідентичності та формування ефективної державної етнонаціональної політики.

Таким чином, демократія відіграє ключову роль в процесі утворення і розвитку мультикультурного суспільства, яке формувалось, перш за все, в демократичних частинах Західної Європи і Північної Америки. Високий рівень толерантності, моральності і демократії в цих регіонах створили прекрасні умови для поширення ідей мультикультуралізму. В свою чергу, політика мультикультуралізму, з використанням інтеграційної його моделі, сприяє формуванню свідомого громадянського суспільства та розвитку процесів демократизації у державі.

Список використаної літератури:

1. Козловець М. Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації: Монографія / М. Козловець. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – 558 с.
2. Корогодов И.Г. Политика мультикультурализма как политика интеграции иммигрантов в национальное социальное государство [Електронний ресурс] / И.Г. Корогодов // Журнал международного права и международных отношений. – Режим доступа: http://www.evolutio.info/index.php?option=com_content&task=view&id=1016&Itemid=232
3. Щедрин О.В. Возможна ли мультикультурная модель интеграции мигрантов в России? / О.В. Щедрин // Социс. – 2004. – № 11. – С. 67-74.
4. Bernard Ya. Multiculturalism and the political theorists / Ya. Bernard // European Journal of Political Theory. – 2002. Vol. 1. – 107-117.

Ключові слова: мультикультуралізм, мультикультурне суспільство, інтеграція, лібералізм, громадянська ідентичність.

Ключевые слова: мультикультурализм, мультикультурное общество, интеграция, либерализм, гражданская идентичность.

Key words: multiculturalism, multicultural society, integration, liberalism, civic identity.